Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Sønderjydsk

MÅNEDSSKRIFT

Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland
ved H. Neumann, Peter Kr. Iversen og Christian Stenz

INDHOLD:

Friskolelærer P. Smidts erindringer II.
Edward Juhler: Gamle Åbenrå slægter.
Hans Krog: Indtryk og Oplevelser omkring den 9. April 1940 i Christiansfeld.
Th. O. Achelis: Slesvigske studenter II.

Sønderjydsk månedsskrifts ekspedition: Museumsinspektør H. Neumann, Åstrupvej, Haderslev.
Arkivar Peter Kr. Iversens adresse er: Landsarkivet, Aabenraa.

NR. 4 1. APRIL 1950 26. ÅRG.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

GRAM
KØLEANLÆG
Brødrene Gram A/S
Vojens

„CIMBRIA"
Tømmerhandel A/S
Aabenraa
Trælast - Bygningsartikler
Støbegods
Tlf. 2006 - 2007 - 2008

Vestkysten
Syd- og Vestjyllands største Dagblad

Sønderjyllands Kreditforening
Haderslev

Thisted
Uldspinderi & Tæppefabrik A/S
Thisted

Horsens Landbobank A/S
Kontortid 9½-12½ og 2½-4½
HORSENS

AKTIESELSKABET
SKARREHAGE MOLERVÆRK
Nykøbing Mors

Graasten Bank A/S
Kontortid 9—12 & 2—4
Lørdag 9—1
GRAASTEN

AKTIESELSKABET
NORDISKE KABEL- OG TRAADFABRIKER
KØBENHAVN F.

Snoghøj Gymnastik-højskole
Fredericia.
3 Maaneders Sommerskole.
5 - Vinterskole.
Skoleplan sendes.
Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

Hans Jensens Eftf.
Trikotagefabrik
IKAST

DANSK MASKINOPLAG A/S
(Jørgen M. Hansen)
Aabenraa Telf. 2044

Aktieselskabet
C. I. Christensens Papirhandel
ESBJERG

A/S Sønderjydsk Frøforsyning
Frøavl og Frøhandel.
AABENRAA

Banken for Skanderborg og Omegn
(SKANDERBORG BANK) A-S
Kontortid 10—3 Telefon 516, 517 og 518
Skanderborg

HEJMDAL
Landsdelens Blad

KURANSTALTEN **Gl. Skovridergaard**
IB KRISTIANSEN KURLÆGE
AABEN HELE AARET
TLF 514 515
SILKEBORG
FORLANG PROSPEKT

Th. Damborg
Cigar- & Tobaksfabriker A-S
Nykøbing M.

N. C. Kloster
Haderslev
Telf. 2210 - 2211

Spare- og Laanekassen
for Hobro og Omegn

Aktieselskabet
Landbobanken i Skive
SALLING BANK
Kontortid: 9—12 og 2—5
Lørdag 9—2.
Telefon 700 . Skive.

BIBLIOTEK

Friskolelærer P. Smidts erindringer

II.

Røllum er en by i det store Ensted sogn, der vist har sit navn af, at kirken ligger ene ved en korsvej med en eneste nabo, en kro. Ved indgangsporten til kirkegården stod den gang en „gabestok", en høj egepæl med to lænker, som begge var forsynede med en bøjle til at omslutte synderens hals og kunne lukkes med en hængelås.

Der var betydelig skov til Røllum, og her sås jævnlig de smukke, letfodede rådyr komme frem og græsse på åbne steder i skoven. Om efteråret var der adgang til at plukke en posefuld hasselnødder.

Da året var forbi, 1. maj 1859, flyttede jeg til Stubbæk for at blive andenlærer i Ensted sogns hovedskole. Førstelæreren, Jessen, var degn og kirkesanger. Loddet var kastet! En 16—17 års dreng som lærer for omtrent 60 børn, uden nogen forberedelse eller vejledning! Jessen skulle undervise mig i fritiden, men det blev ikke til stort. Derimod fik jeg undervisning i violinspil hos en lærer Hansen i Aabenraa. Det var en spadseretur på 3 fjerdingvej i en dejlig egn, frugtbare marker med levende hegn og så langs vestenden af Aabenraa fjord. Undervisningen betalte far med smør.

Selvfølgelig måtte det vise sig, at arbejdet i en skole med tre snese børn oversteg mine kræfter. Til november fik jeg mere passende plads, nemlig som lærer ved en vinterskole i Draved, Løgumkloster landsogn. Her var kun 10—12 børn at undervise, om de fik synderligt udbytte af deres skolegang, ved jeg ikke, det har vist været lidt nok, men vi kom da vinterhalvåret igennem. Skolehuset rummede kun et værelse foruden plads til brændsel, og den lille hytte var opført med lervægge og, så vidt jeg husker, tækket med lyng. Kost og bolig fik jeg hos Hans Hynding, hvis gård lå nær ved skolen lige ind imod Draved skov og omgivet af en bred grav. Gården husede en talrig besætning af rotter, der om natten lavede spektakler i min stue, de holdt væddeløb tværs over sengen, dansede pirrevals på gulvet osv.

Sognekirken var den gamle, herlige klosterkirke, der stammer fra Løgum Klosters glanstid. Fra sognebogsamlingen lånte jeg Ingemanns historiske romaner, og de tog mig sådan, at jeg læste både nat og dag, — det var egentlig første gang jeg læste en rigtig dansk bog.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

En skønne dag fik jeg fra sognepræsten, P. Krarup, anmodning om at indfinde mig i præstegården og fremstille mig for provsten, Odin Volf Tidemann, som kom på visitats.

Han var en høj, myndig prælatskikkelse, vel skikket til at indgyde respekt, især hos en smule biskolelærer som mig, der nu skulle gøre rede for min dygtighed som lærer. Efter nogle spørgsmål om navn, alder og lign. lagde provsten et ark papir på bordet for mig og bød mig skrive: I gamle dage dyrkede vore forfædre afguder, hvorefter han sagde: Nu har De at betale 4 rigsdaler! Tilfældig havde jeg så mange penge hos mig, dem fik provsten, og dermed var den eksamen forbi.

Ved vinterhalvårets slutning vendte jeg mine fjed hjemefter, idet jeg blev huslærer hos Th. Jørgensen på Favsbøl, en gård i Uge sogn. Det var til april 1860. Jørgensen var en født flensborger og en god dansk mand. Der var en stor flok børn, af dem havde jeg 4 at tage mig af, og da det var flinke børn, havde vi det godt med hverandre. Den ældste af stedbørnene, en voksen karl, som hed Nis Peter, var forkarl på gården. Han var en meget stilfærdig karl, og havde en umådelig respekt for sin stedfader, som han altid kaldte „fatter". Vi to blev gode venner og forhandlede meget med hinanden, især om udenrigs politik, som vi vist fik sat god skik på. Nis Peter gik ikke sjælden de halvanden mil til Aabenraa for at få et bad i fjorden.

I kirken var jeg ikke sjælden forsanger, min sang var ganske vist ikke fejlfri, men dog heldigere end degnens, der var fuldstændig „vild". Min gamle husbond, pastor Hoeck, kom og så til mig i skolen og fandt alt såre godt. Han mente vel, at kunne jeg drive det til noget af betydning, var æren nærmest hans, og han regnede sikkert med, at jeg skulle gå i hans spor som „hjemmetysker".

Imidlertid var det bleven bestemt, at jeg skulle søge optagelse på seminariet i Tønder, og det lykkedes mig at bestå optagelsesprøven i april 1861. Men pengene til det treårige kursus, hvor skulle de komme fra? Jo, det var der sørget for. Min far var vel kendt som en hæderlig og stræbsom mand, og jeg var en skikkelig fyr, så det gik let at låne de nødvendige penge, som jeg skulle betale tilbage, når jeg blev istand dertil. Renter var der ikke tale om, og mærkeligt nok var de venlige långivere allesammen — undtagen Th. Jørgensen — hjemmetyskere med præsten i spidsen. Havde de anet, at jeg senere ville bruge mine kræfter i danskhedens tjeneste, ville de vel have betænkt sig.

Når jeg nu tænker tilbage på de 3 år, jeg opholdt mig i Tønder, står den tid for tanken i festlig glans, navnlig var jeg glad ved kapt. L. Thurahs historiske foredrag, der lukkede op for mig en verden som hidtil havde været ukendt, og som nu åbenbarede en herlighed uden

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lige. Allermest tiltalende var dog skildringerne af nordens historie i oldtiden og deraf igen de gamle islandske sagaer. Men derved fik jeg forudsætningen for den kærlighed til Danmark og til alt dansk, der senere fyldte mit hjerte og åbnede mine øjne for den lille „solbeskinnede plet" af jorden, som gennem tiderne har været et godt hjem for det danske folk.

Undervisningen på seminariet var ret ejendommelig. Der var ikke tale om lektier, „derfra og dertil", alt kundskabsstof meddeltes gennem foredrag, som holdtes således, at tilhørerne kunne følge med og skrive indholdet, og andre bøger end vore skrevne hæfter havde vi ikke, når undtages Ny testamente, en regnebog, Holtens fysik, Flors litteraturhistorie, Müllers bibelhistorie og en enkelt til. I det hele kan det siges, undervisningen i måde og livlighed havde megen lighed med god højskoleundervisning. Jeg har tit ved timens slutning tørret penen og lukket mit hefte og længtes efter fortsættelsen.

Forstanderen, professor A. Kühnell, der døde som præst i Kristrup ved Randers, var en dygtig mand, der magtede sine fag, religion, bibelhistorie, bibelforklaring, kirkehistorie og pædagogik, men han var for stiv ortodoks til at øve nogen indflydelse på eleverne. Tredielæreren, J. N. Jensen, der siden blev landmand på Fyn, var en gemytlig mand, som ikke tog sit arbejde altfor alvorligt, han gad hellere sidde i „Humlekærren", byens gæstgivergård, end at forberede sig til sit arbejde på seminariet. Så var der timelærerne, maler Schmidt havde tegning, og Cornelius Appel, der var lærer ved borgerskolens pigeafdeling, havde skønskrivning. De elever, som boede hos Appel, blev gerne påvirkede i grundtvigsk retning, blandt dem var den mærkeligste L. B. Povlsen, der siden blev frimenighedspræst i Bovlund, medens Appel blev præst i den første sønderjyske frimenighed, den i Rødding. Gartner C. T. Nygaard var lærer i havekultur, han var måske dygtig nok, men hans fremtræden var lovlig pralende, og hans timer brugtes meget tit til at lave optøjer i, desværre, bag efter har vist mange fortrudt denne misbrug af tiden.

Seminariets elever var indkvarterede omkring i byen. Jeg boede i alle 3 år hos en gammel enke, madame Frederiksen, som var født i Ringkøbingegnen, men havde levet sin meste tid i Tønder og i denne tyske rede var bleven så fortysket, at hun for ramme alvor påstod: Æ danskere har toven vos vort sprog fræ! Hun havde en lille sønnedatter, som der kun måtte tales tysk med, hvad der strængt overholdtes, også af den gamle bedstemor, men det var rigtig nok en tvivlsom nydelse at høre morlille radbrække det fremmede mål. Hun boede sammen med en ældre, ugift datter, „Jomfruen", og de havde tre pensionærer, den ene var en gammel stivsindet og stivbenet, ærketysk

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kontorist ved navn Jessen, og så to seminarister. Det første år havde jeg til stuefælle en flensborger, H. C. Kaufmann, som trods sit tyske modersmål og sin tyske opdragelse var stærkt tiltalt af Thurahs foredrag over nordens historie, især mytherne og sagaerne. Han var et meget begavet menneske, ved afgangen fra seminariet fik han karakteren „udmærket duelig", og så fortsatte han studeringerne i København på det „Monradske Kursus", men døde efter et par års forløb i sin fejreste ungdom.

De to sidste år boede jeg sammen med en anden flensborger, J. H. Sell. Også hans modersmål var tysk, men han blev ligesom Kaufmann godt påvirket i dansk retning og havde betingelser for at blive en loyal dansk embedsmand. I 1864 søgte og fik han embede i Grenå, men trak sig tilbage, vistnok påvirket af sin slægt, han blev lærer i Nordborg på Als og skal have fået en noget mærkelig død, idet han snublede og faldt ved at gå ind i skolestuen, hvorved han slog sig således, at det berøvede ham livet.

Ferierne tilbragte jeg hjemme hos mine forældre med undtagelse af en pinseferie, da jeg lå tilsengs, rystende af koldfeber. Seminariets læge var stiftsfysikus F. Ulrik (født april 1818) der bevarede sine åndsevner og sin kærlighed til Sønderjylland og de små i samfundet, hvilket sidste bl. a. viste sig ved, at han i sin tid gav stødet til oprettelse af en mængde udmærkede arbejderboliger i København. I dette arbejde støttedes han af den rige jøde Moses Melchior, og til ære for disse to hædersmænd rejste taknemlige borgere (byggeforeningens medlemmer) en mindestøtte i Kildevældsgade.

Det var en tornøjelse at besøge den gamle mand (1914) og se, hvor omhyggelig hans sønnedatter passede ham, der jo var noget affældig, og bl. a. høre, at han ligesom jeg var afholdsmand.

Til samme årgang som Kaufmann hørte L. B. Povlsen, der som før nævnt blev frimenighedspræst i Bovlund, Lycke, der blev Appels eftermand i Rødding frimenighed, og Chr. P. Jacobsen, som en tid var lærer ved realskolen i Thisted, som stiftede og redigerede „Landmandsbladet" og ved at oprette „Markfrøkontoret" gav stødet til det danske landbrugs forsyning med godt kløver og græsfrø.

Mine pengeforhold forbød mig at deltage i, hvad der kan regnes til forlystelser, hvortil jeg heller ikke følte nogen lyst. Kun et par sådanne mindes jeg at have været med i. Den ene var en udflugt til Gallehus, til det sted, hvor guldhornene fandtes, og her fulgtes samtlige lærere og elever ad. Den anden hang det sådan sammen med: Omkring første november 1863 kom et skuespillerselskab til og gav forestillinger, som jeg dog ikke agtede at ofre penge på. Men så gav værtsfolkene mig en billet, og den måtte jeg da bruge, og nu blev jeg helt bjergtagen og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gik på komedie hver aften. Det hele fik imidlertid en brat ende ved Frederik den Syvendes død, da alle offentlige forlystelser standsede, hvilket var heldigt for min pengepung, som dårligt nok tålte udgiften til de 4—5 billetter, det drejede sig om. Og fra det øjeblik var jeg kureret for komediegalskab. Teatervæsenet er efter min mening „blot til lyst", og biografteatre samt cirkus og lignende gøgl gør kun fortræd.

Når jeg var hjemme i ferien, skulle jeg hjælpe degnen, gamle Dam, med at synge for i kirken og sad da hos ham i hans stol i koret. Under prædikenen kunne han ikke lade være med at spørge om nyt fra seminariet, om undervisningens gang o. lign. Men præstefruen sad i sin stol i korets anden side, så hun kunne høre vor småprat, og det var da ikke så sært, at hun var ilde berørt deraf, men at hun irettesatte mig for den skete forstyrrelse, var mindre rigtigt, det burde være gået ud over degnen som den skyldige.

Efter den sædvanlige orden skulle den årgang, jeg hørte til, slutte sit treårs kursus med afgangseksamen ved påsketid 1864, men krigen greb hindrende ind her som i så mange forhold. Efter Dannevirkes rømning opløstes seminariet, idet både lærere og elever forlod byen, hvor der ikke var godt at være for danske.

Seminarietiden fik således en brat ende, men hos mig har den kun efterladt gode minder, og de tre års ophold står endnu, over et halvt århundred efter, i en forunderlig glans. Det var indvielsen til livets herlighed.

Foreløbig drog jeg hjem, men en kammerat havde skaffet mig en huslærerplads i Knud i Fjelstrup sogn, som jeg overtog i april 1864. Det var på en større bondegård, ikke langt fra Lillebelt, lige over for Assens. Folkene var tilflyttede fra Treja, hussproget var tysk, men til naboer og andre taltes naturligvis dansk, og det gik mindst lige så flydende som det tyske. Mandens navn var Lorenzen. Der var to drenge at undervise, og en del af undervisningen skulle meddeles på tysk, hvilket jo ikke var så morsomt, men tysk havde jeg lært af pastor Hoeck og fortsat dermed på seminariet, så det voldte ingen vanskeligheder. Iøvrigt var det flinke folk, og drengene var velopdragne. Der var indkvartering hele sommeren, først østrigere, siden prøjsere, af hvilke sidste jeg gjorde bekendtskab med en menig soldat, en lærer Tøpfer fra Berlin. Efter hans fremstilling var et prøjsisk seminarium en rigtig kaserne, hvor alt gik med militær stramhed. Han selv var en gemytlig fyr.

Til byen hørte gården „Bukshave", her boede P. Skau, den gang en smuk mand, høj og rank, rigtig en stovt skikkelse. Han var født 5. juni 1825 og har været ordfører for sine landsmænd både i lyse og mørke tider. (Døde 7. marts 1917).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Imidlertid savnede jeg afgangvidnesbyrd fra seminariet for at kunne søge embede, og hvordan skulle det kunne ordnes under de indtrådte forhold, da fjenden havde magten? Det viste sig, at professor Kühnell havde fjernet denne vanskelighed ved at formå ministeriet til at bemyndige seminariets faste lærere til at udfærdige de nødvendige afgangsvidnesbyrd, som derefter blev tilsendt hver især. Men selvfølgelig ville et sådant dokument ikke blive godkendt af magthaverne, som havde taget seminariet i besiddelse og nu opfordrede til at møde og ved tysk eksamen få en „gyldig" attest med adgang til at få et af de mange embeder, som var bleven ledige ved lærernes afsættelse. Kühnell advarede stærkt mod at følge opfordringen, men pastor Hoeck fik min mor til at gøre den lange og besværlige rejse til „Knud" for at levere mig et brev med en indtrængende opfordring til at aflægge den omtalte prøve. Dertil havde jeg dog ingen lyst, men da moder havde så megen ulejlighed for den sags skyld, syntes jeg ikke, at jeg kunne undslå mig for at gøre rejsen til Tønder, og i selskab med en kammerat gik jeg da de mange mil til det sted, hvor jeg havde levet tre frugtbare år, men „ak, hvor forandret". Nu var dansk bandlyst, „tyske frøken" sad i højsædet, og vi var ikke længe om at ryste støvet af vore fødder og traske hjemad igen.

Dermed var broen kastet af, at få embede i Sønderjylland lod sig ikke gøre, og det ønskede jeg heller ikke, jeg gav mig til at søge embede i kongeriget, hvorved pastor Nansen i Taps hjalp mig, idet han bekræftede afskriften af mine anbefalinger. Nansen havde mistet det ene af sine sogne, Aller, der kom til at ligge syd for grænsen, men han ville blive i Taps, indtil Sønderjylland blev befriet og Aller igen hørte til pastoratet. Det var alle danske sønderjyders håb om genforening med Danmark, Nansen delte. Hvor levende og sikkert dette håb var, må jeg her meddele et lille vidnesbyrd om, som har det fortrin, at det er aldeles pålideligt.

Vor nærmeste nabo, husmand Jes Lorensen, en gammel sindig, troværdig mand, kom tit ind til os og småsnakkede med far. Da han en sommeraften efter et sådant besøg gik til sit hjem, hørte han musik øster på, han blev nysgerrig, og for at opdage hvorfra den kom, traskede han efter lyden, indtil han en fjerdingvej mod øst nåede den gamle Adelvej. Her standsede han og så, at militær med fuld musik foran drog sønder på, og da det hele var kommen så langt bort, at han ikke kunne se soldaterne eller høre musikken, gik han hjem i seng, men næste morgen skyndte han sig om til far og fortalte, hvad han havde oplevet, og han føjede til: Det var danskere, de skal nok komme, men hvornår, det ved vi ikke.

Den 25. jan. 1865 blev jeg konstitueret til at forestå embedet som læ-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

rer og kirkesanger i Tilsted — anneks til Thisted, — med forpligtelse til at blive der 2 år, jeg skulle have embedets indtægter mod at betale den gamle, „ikke entledigede", lærer Nielsen 100 rigsdaler årlig. Så snart som muligt satte jeg da kåsen nord på. Det blev en besværlig, halvt eventyrlig rejse. Den begyndte i Kristiansfeld med lukket dagvogn til Kolding, hvor der overnattedes. Næste dag nåedes Horsens, og tredie dags aften Aarhus. Her begyndte jernbanen over Langaa til Holstebro. Man skaffede mig en billet, og for første gang i mit liv kom jeg ind i „kupe" og rullede afsted med toget. Det var så meget rart, aldrig før var jeg kommen så rask afsted, men jeg var både sulten og tørstig og dygtig forfrossen, og ukendt som jeg var med forholdene, turde jeg ikke stå af undervejs og få noget at leve af. Nå, jeg holdt da pinen ud til Skive, hvorfra jeg straks kunne rejse videre med diligencen over Mors til Thisted, men jeg kunne ikke være med længere den aften, jeg foretrak at krybe ind i gæstgivergårdens lukkede vogn og tage med den for at overnatte og den følgende aften fortsætte rejsen med diligencen. Den gule kasse rumlede så afsted med postføreren og mig, men efter at have kørt en times tid erklærede kusken ikke at kunne køre længere, fordi det var begyndt at sne. Så gjorde vi holdt ved en kro, og da postføreren ikke turde gå i seng der, turde jeg heller ikke, og vi tilbragte en lang nat med at spadsere omkring i storstuen. Ved dagens frembrud var vejret godt, og nu gik rejsen videre gennem Salling. Over Salling-Sund måtte vi gå på sjapis til Nykøbing på Mors. Vilsund var ganske vist også belagt med is, men der var „landløs", så færgekarlen måtte bære os ud på isen og ligeledes bære os i land på Thylands-siden, og endelig nåede vi ud på aftenen til Thisted, femte dag efter rejsens begyndelse.

I efteråret 1872 deltog jeg med en skare venner fra Tilsted og Torsted sogne samt Mors i et tog til Rødding-egnen i Sønderjylland. Vi var til møde i Rødding højskole hos Cornelius Appel og overværede gudstjeneste i Københoved hos H. D. Kloppenborg, som havde indrettet en kirkesal i sit rummelige stuehus, og hvor Appel prædikede. Jeg boede hos Hans Jokum Physant i Langetved, og de folk, vi i det par dage omgikkes, hørte til den kreds, der siden dannede Rødding frimenighed med Appel som præst. Derfra drog vi til Askov højskole, hvor der var åbningsmøde, og hvor L. Schrøder talte. Så var vi med til Peter Larsens store høstmøde i Dons. Der var en talrig forsamling, og alle beværtedes som Peter Larsens gæster.

I Kolding skilte jeg mig fra rejseselskabet og drog syd på for at besøge mine forældre, men vendte derefter tilbage til Tilsted. Da skrev min sønderjydske ven H. J. Physant til mig, at der søgtes en lærer til at forestå en privat drengeskole i Ballum, efter hans mening der, hvor

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kold i sin tid havde arbejdet, dette var dog en fejltagelse, der beroede på en forveksling med Forballum.

Efter et års tid i Ballum vendte Smidt atter tilbage og virkede et år som lærer ved Povlsen Dals højskole på Mors, hvorefter han overtog lærergerningen ved Silstrup friskole, Tilsted sogn ved Thisted, hvor han øvede en velsignelsesrig gerning, indtil alderdom tvang ham til at trække sig tilbage.

Smidt bevarede sin faste tro på, at hans fødestavn engang igen ville genforenes med Danmark. Betegnende for ham var, at en mand engang kunne udtale: Jeg har hørt Smidt holde mange taler, men jeg har aldrig hørt ham tale uden at nævne Sønderjylland!

78 år gammel havde Smidt den store glæde, at kunne rejse hjem til sin fødeby Uge for at afgive sin stemme for Danmark!

I maj, 1922, sov han ind, nær ved 80 år gammel, agtet og æret af alle!

GAMLE AABENRAA SLÆGTER

AF EDWARD JUHLER

BYFOGDERNE

Loue Hansen blev Byfoged 1560, 1586 maatte han tage sin Afsked paa Grund af Blindhed, han døde dog først 8. 3. 1605. At han havde en Søn Hinrich Lousen, fremgaar af, at Byfoged Christen Jessen 17. 7. 1608 paa Tinge spurgte den tidligere Byfoged Matthias Schluter og Hinrich Lousen, hvis Fader ogsaa i mange Aar havde været Byfoged, hvorledes man havde holdt det i tidligere Tider. Tingbogen fortæller, at 6 Mænd 26. 11. 1603 skiftede med Hinrich Lousen i hans Faders og Moders Hus — der staar ikke *sal.* Fader og Moder — Forældrene levede endnu, det har vel kun drejet sig om en foreløbig Fastsættelse af, hvad hans Søskende senere kunde arve. 1608 erklærer Peter Rhoe og hans Svogre, at de er villige til at overtage Huset for 1000 M. L., men hvis Hinrich Lousen vil beholde Huset, kan han faa det for samme Sum, den der overtager Huset skal indestaa for den Gæld sal. Loue Hansen har stiftet. 1611 var Skiftet endnu ikke hel fuldbyrdet, thi da forbyder Peter Rhoe paa Tinge at Hinrich Lousen sælger noget af Boet førend han har delt med sine Søstre. Hinrich Lousen døde 1622, for Enken Christine var Peter Taysen som nærmeste Slægtning Curator. — Af Loue Hansens Døtre var Anna gift med Hans Jørgensen i Felsbæk (1622 omtales deres Søn Loue Hansen og 1623 omtales deres ældste Søn Hans Hansen). — 1611 nævnes Loue Han-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sens Datter Botel, hendes Mand maa have heddet Jens, thi 1623 kvitterer Peter Jensen paa sin Moders Botel Louesdatters og paa sine Brødres og Søstres Vegne Hinrich Lousens Enke for alt, hvad de kunde kræve. — Og saa var der endelig Datteren Ingeborg, der først var gift med Peter Rhoe (hun var hans 2. Kone). Peter Rhoe døde 1613, Efteraar 1613 var der Skifte mellem sal. Peter Rhoes Enke Ingeborg og hans Børn af 1. og 2. Ægteskab. Hinrich Lousen havde Fuldmagt for Peter Rhoes Børn af 2. Ægteskab, men 1615 omtales Hans og Peter Rhoe i Brunde som Formynder for Peter Rhoes Børn, deraf kan vi slutte, at Peter Rhoe har tilhørt den kendte Rhoe eller Rhode Slægt i Brunde (denne Peter Rhoe, der sædvanligt kaldes de Olde, maa ikke forveksles med en yngre, men samtidig Peter Rhoe, der var Smed). Af Peter Rhoes Børn af 2. Ægteskab var en Datter gift med Michel Matzen og en anden med Byfoged Andreas Iversen. Peter Rhoes Enke Ingeborg f. Lousen giftede sig 1614 med Claus Aarup, der samme Aar blev Byfoged.

Efter Loue Hansen fulgte *Lorenz Fredesen;* efter 2 Aar tog han sin Afsked og blev begravet 8. 4. 1589.

Paa Lorenz Fredesen fulgte *Loue Ebsen*, han var Byfoged til 1593, men døde først 10. 6. 1616 i sit 84. Aar, han var altsaa f. c. 1532. I en senere Tilføjelse til Claus Organists Optegnelser fortælles om et grufuldt Mord, der 1588 blev begaaet i Hjemmet hos en Mand der hed Jebsen og som var Anna Højers Fader. Medens Manden og Svigersønnen ikke var hjemme, blev Konen Anna, Drengen Iver og Pigen Botilla myrdet (se Marstrand S. 117). Dette er imidlertid ikke helt nøjagtigt. Provst Joh. Generanus omtaler ogsaa denne Sag i sine Annales, der staar, at Manden hed Lourenz Jebsen og der staar: medens L. J. og *Sønnen* Johannes (ikke Svigersønnen) ikke var hjemme. Nu fremgaar det af Tingbogen at Laurenz Jebsen er identisk med Byfoged Loue Ebsen, thi Loue Ebsen betegnes der flere Gange som Svigerfader til Johann Højer. Generanus fortæller os ogsaa i sine Annales, at Johann Højer og Anna Loue Ebsens Datter havde Bryllup 8. 12. 1594, 6 Aar efter det uhyggelige Mord. Det var altsaa ikke Svigersønnen Johann Højer men Sønnen Johannes Lousen, der var fraværende, da Mordet fandt Sted. Loue Ebsen har altsaa haft en Søn Johannes Lousen og det er antagelig den Johannes Lousen der døde 6. 2. 1592 og som Joh. Generanus kalder sin Hustrus Broder. Med andre Ord: Loue Ebsen var vistnok ogsaa Fader til Provst Joh. Generanus's Hustru Ingeborg Lousen, der døde 20. 5. 1602. — Loue Ebsen maa have giftet sig igen efter at hans 1. Hustru var bleven myrdet, thi 1611 omtales Anna Højers Stedmoder. Anna Højer døde 2. 5. 1657, 86 Aar gammel, hun var altsaa f. c. 1571.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Efter Loue Ebsen blev *Peter Preen* Byfoged, det er vel nok den Peter Preen, om hvem Generanus i sine Annales siger, at han var Søn af Hans Preen og han havde Bryllup 4. 11. 1593. 1594 fødtes en Datter Anna, 27 Uger efter Brylluppet, hun døde 15. Juli s. A., 1595 fødtes en Søn Hans, som ogsaa døde, 1597 en Datter Anna, 1599 en Søn Hans og 3. 7. 1603 en Søn Nicolaus. Efter Claus Organist skal Peter Preen allerede være død Marie Magdalene Dag 1600 (maaske er det en Forveksling med Jacob Preen, der døde Foraar 1600). Efter Claus Organist skal *Matthias Schluter* saa have været Byfoged fra 1600—1603, hvor han takkede af paa Grund af Alder og Svaghed, men vi møder ham i de følgende Aar jævnlig paa Tinge, 1606 var han Tolvmand, 1608 var han iblandt de 24 Borgere, der skulde foreslaa 3 Borgmesteremner, han døde 20. 8. 1618. En Datter af Matthias Schluter var gift med Paul Bruun eller Kramer, som han ogsaa kaldes, hun døde 1604 og Matthias Schluter optræder som Værge for Børnene: Jacob, Matthias, Marin og Cathrin.

Paa Matthias Schluter fulgte *Peter Knudsen* 1603—05, han var Søn af Knud Petersen i Ramsherred, der var død før 1606, men Stedmoderen Anna levede endnu. 1606 gør en Halvbroder Carsten Knudsen Indsigelse imod, at Peter Knudsen sælger Huset i Ramsherred. Peter Knudsen var de sidste 2 Aar lammet af et Slagtilfælde, han døde 1. 9. 1607. Han var gift med Marin, Datter af Raadmand Jes Martensen. Efter Peter Knudsens Død hændte det kedelige, at hans Enke 1613 skulde have et Barn med Jes Lousen fra Barsmark, hendes Broder Jacob Jessen krævede, at Jes Lousen skulde lægges i Jern, 2 ansete Borgere, Claus Aarup og Andreas Asmussen maatte indestaa for, at Jes Lousen ikke vilde undvige, senere hører vi dog, at der forhandles om Ægteskab.

De første Maaneder efter at Peter Knudsen havde faaet et Slagtilfælde, fungerede *Peter Jaspersen* som Byfoged.

Saa blev *Christian Jessen* udnævnt. Han var Svoger til Peter Knudsen, Søn af ovennævnte Raadmand Jes Martensen og Marin Stake, som døde 1. 8. 1588. Jes Martensen døde 1604, d. 10. 3. 1604 mødte Byfogeden med 2 Borgere i Kirstin Jessis Hus for at tale med hende om sal. Jes Martensens Bo, hendes Stedsøn Christen Jessen krævede, at hun skulde skifte med ham og hans Brødre. Christen Jessens Hustru hed Marin. Af hans Børn kendes de 2 Brødre Jes Christensen og Frelle Christensen. Jes Christensen blev begr. 12. S. e. Trin. 1675, han var gift med Anna Preen, deres Søn var Husfoged Christen Jessen. Frelle Christensen blev begr. S. Cantate 1693, hans Hustru Cathrin S. Palmarum 1681, fra dem nedstammer den kendte og udbredte Aabenraa Slægt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Frellesen. Byfoged Christen Jessen døde 17. 4. 1614 og blev begr. i Kirken.

Den næste Byfoged hed *Claus Clausen*, men kaldes i Reglen *Claus Aarup*. 1607 stod han anklaget for at have talt ilde om Greve Ahlefeld men Tinget gav ham det Vidnesbyrd, at ingen havde hørt ham tale ilde om Greven, han havde blot klaget over, at Gregorius v. Ahlefeld vilde fordrive ham og hans Hustru og deres smaa Børn fra deres Stavn og nedlægge Byen Aarup, hvor han og hans Forfædre havde levet i saa mange Aar. Deraf ser vi, at han først havde været Bonde i Aarup, men efter Byens Nedlæggelse var flyttet til Aabenraa. 1613 omtales han som Raadmand, 1614 blev han Byfoged. Samme Aar blev han gift med Ingeborg, Datter af Byfoged Loue Hansen og Enke efter Peter Rhoe. Claus Aarup blev dræbt 9. 9. 1621 af en Lærredsvæver, der siden blev halshugget. Hans 1. Kone lader til at have været Datter af Præsten Jacob Andresen i Hjordkær, for det var Hr. Jacob i Hjordkær, der krævede, at der blev udpeget Formyndere for Claus Aarups Børn af 1. Ægteskab og 18. Febr. 1622 udsteder han Fuldmagt til Lorenz Ravn i Aabenraa til at varetage Børnenes Interesse, denne krævede saa sammen med Owe Jessen i Hostrup, der kaldes Claus Aarups Morbror, og Jes Iversen i Torp, der kaldes Claus Aarups nächster Blutsverwandter, at der blev foretaget en ny Deling mellem Enken og Børnene af 1. Ægteskab. 1607 omtales forresten Delefoged Andreas Jacobsen i Ris som Claus Aarups Svoger, og da Hjordkær Kirkebog oplyser at der Febr. 1580 blev døbt en Søn af Pastor Jacob Andresen ved Navn Andreas, maa vi vist gaa ud fra, at det er denne Andreas Jacobsen, der blev Delefoged i Ris, hvor hans Broder Paul Jacobsen var Præst.

Efter Claus Aarup fulgte *Iver Lousen Snider*, ogsaa kaldet Iver Schrøder. Fra 1608 til 1617 var han Raadmand, han døde 13. 12. 1633, hans Hustru Marin, som var Søster til Raadmand Lorenz Iversens Kone, døde 9. 4. 1646.

Iver Lousen Snider efterfulgtes af sin Søn *Andreas Iversen*, han blev afskediget April 1639 og døde 2. 5. 1646, hans Hustru var Datter af Peter Rhoe og Ingeborg (Byfoged Loue Hansens Datter og 2. Gang gift med Byfoged Claus Aarup). Foruden en Søn Peter Rhode (opkaldt efter Bedstefaderen) havde Andreas Iversen følgende Børn: Marine, f. 1632, Anna, f. 1635, Ingeborg, f. 1637, Gunder, f. 1639, Iver, f. 1642.

1639 blev *Carsten Detlefs* Byfoged, f. c. 1599, † 6. 5. 1665. Hans Hustru kaldes altid Margrethe Struck, f. 1583, † 23. 3. 1659, hendes Pigenavn kendes ikke, hun var Søster til Raadmand Hans Thomsens Kone i Tønder og hun var Enke efter Købmand Claus Struck i Aabenraa.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Denne døde 1628 og efterlod en Søn og 2 Døtre, Sønnen skulde efter Faderen have 2000 M. L. og Døtrene hver 1000 M. L. (det var paa den Tid mange Penge). Carsten Detlefs ægtede saa den 16 Aar ældre men velhavende Enke og fortsatte Forretningen, men Tiderne forandrede sig, efter at Wallensteins Tropper havde hærget Landet, kunde han ikke faa de mange udestaaende Fordringer inddrevet, Svogeren i Tønder hjalp ham flere Gange, men det endte med Konkurs. Det lader til, at hans Kone havde gode Forbindelser i Gottorp og Aaret derefter blev han af Hertugen beskikket som Byfoged, han omtales ogsaa som Tolder i Aabenraa.

Hans Efterfølger blev *Conrad von Niendal. H*ans Fader, Johann von Niendael, var indvandret og havde grundlagt et Teglværk i Jørgensgaardskov. Faderen var f. 12. 2. 1590 i Utrecht og døde i Aabenraa 19. 4. 1658 og da han var reformert, blev han begravet i Friedrichsberg ved Gottorp. Byfogden blev gift 2. 5. 1666 med Margrethe Stampe, han døde 1685 og blev begr. S. Reminiscere. Byfogdens Enke døde 20. 3. 1716. En Søn af dem var Raadmand og Brygger og Brændevinsbrænder Johann Otto von Niendael, f. Aug. 1670, † 26. 7. 1751, en anden Søn var Skolemester i Aabenraa Rudolf Christian von Niendael.

Indtryk og Oplevelser omkring den 9. April 1940 i Christiansfeld

AF HANS KROG

Mandag den 8. April 1940 havde vi om Aftenen et Møde hos Borgmester Kjær i Christiansfeld ang. Finlandshjælpen.

Samme Dag var der indløbet Meddelelse om, at en tysk Transportbaad med Tropper var sunket ud for Norges Kyst og at mange var omkomne. Der gættedes nu paa, hvad dette kunde betyde. I Følge Radioen var Færgen over Storebælt standset, og der fortaltes, at der gik mange Skibe gennem Bælterne nordpaa. — Den tyske Radio, som hørtes meget her, var tavs og røbede ingenting. En tilstedeværende Sogneraadsformand fortalte efter Meddelelse af en indkaldt Soldat fra Sognet, at hans Afdeling samme Eftermiddag var trukket ned til Grænsen. —

Det ene med det andet virkede foruroligende, men de fleste mente ikke, der var nogen Grund til Ængstelse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tirsdag Morgen den 9. April, en smuk, men kold, stille Morgen med let Rimfrost, vaagnede min Hustru og jeg ved, at der lød en øredøvende Larm. Klokken var da omkring 6. Vi sov ovenpaa, med frit Udsyn mod Syd helt over til Højderne ved Moltrup, der kun ligger ca. ½ Mil fra Haderslev. Vi lyttede lidt og jeg sagde først, at det lød som svære Kanoner, der rullede paa Landevejen, den store Hovedvej Nr. 10 fra Haderslev til Kolding, der gaar ca. 200 Meter øst for vort Hjem.

Men Larmen blev stærkere og mere voldsom. Vi fo'r nu til Vinduet og saa da 3 Flyvemaskiner, saa store som vi aldrig før havde set dem, komme sydfra i meget lav Højde. Lidt efter kom der tre andre og siden flere lige over Skorstenene i Byen. Nogle af dem vendte og fløj tilbage. Maskinerne var sandsynligvis udsendte til Spejdertjeneste. Jeg saa nu fra Vinduet, at et Par unge Mennesker gik og søgte og samlede noget op paa en lille Græsmark lige ved Landevejen. Nu kom jeg i Tøjet i en Fart og gik derover. Jeg saa da, at der var nedkastet Hundreder af Flyveblade. De var skrevne i det norske Sprog (eller noget lignende) med Overskriften: „Oprob". „Til Danmarks Soldater og Danmarks Folk", og undertegnet „Den tyske Kommandant" v. Kaupisch. Jeg samlede nogle Stykker op, som jeg har endnu og — vidste saa Besked. —

Tyskerne vilde i Dag „tage de militære Objekter i Danmark og Norge i Besiddelse og overtage Beskyttelsen af disse Landes Neutralitet og værne dem saa længe Krigen varede." Saadan hed det. Nu gik jeg hjem i høj Grad altereret og nedslaaet over, hvad der nu vilde ske.

Der var endnu ikke mange Folk paa Benene. De fleste vilde ikke tro paa, hvad det lille Flyveblad fortalte, men fik snart Syn for Sagen. Vi fik saa vor Morgenkaffe og holdt vor daglige Andagt med stor Alvor og bange Anelser i Sindet, mens Flyverne stadig rasede over By og Egn. Klokken var bleven 7,30. Jeg gik saa hen til Landevejen, som ogsaa danner Hovedgaden — Kongensgade — i Christiansfeld. Snart kom der danske Motorkøretøjer i stærk Fart sydfra. Der kom mange, baade med Kanoner, Infanteri og Træn. En enkelt gjorde Holdt ved Hotellet. Folkene var tavse og alvorsfulde og sagde ikke meget, men dog, at der var blevet skudt ved Grænsen, sydfor Aabenraa og i Haderslev og at der var flere Saarede. Snart gik der Rygter om, at der gjordes Holdt nordfor Byen, og at der var opstillet Maskingeværer. En Telefonopringning fra Haderslev fortalte, at Tropper vilde møde Fjenden ved Vejle og Fredericia. Men snart sivede det ud, at man havde opgivet al Modstand. Der samlede sig efterhaanden mange Folk paa Fortovene, der tavse og forundrede betragtede de

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

mange Biler, der i stærk Fart ilede nordpaa. Vi stod en Klynge og talte sammen, men pludselig siger min Sidemand: „Det var en Tysker, ham der". Snart kom der flere af disse, de første var Motorcyklister, lige i Hælene paa de danske Tropper. Der var saa at sige intet Mellemrum. Nu kom der store Autoer med tysk Mandskab, der havde Geværet rede til Skud. Ind imellem kom der Maskingeværer og Luftskyts. Alt imens rasede Flyverne over Tagene og over Landevejen frem og tilbage. — Uendelige lange Rækker af Køretøjer vedblev uafbrudt i flere Timer at rase gennem Byen. — —

Jeg saa paa dette vel en Timestid. Det begyndte at svimle for mig, saa gik jeg hjem, tung i Sindet. Da jeg kom ind i vor Stue, sad min Hustru der, sammen med en Frk. Nissen, som havde et Værelse hos os, og en Nabokone. De græd. — Ja, der var mange, der græd stride Taarer den Morgenstund.

Mens jeg stod paa Gaden, gik der saa mange Tanker gennem ens Hoved. Jeg tænkte paa et andet Tilbagetog her paa den samme Gade, som min Fader havde fortalt om. Det var i 1864, da vore Soldater trætte og udasede slæbte sig nordpaa fra Dannevirke. Og Kongens Indtog i Sønderjylland i 1920 foregik ogsaa her ad Hovedlandevejen. Skulde det hele nu være forbi — —

Hen paa Formiddagen lukkede jeg op for Hamburgs Radio. Den danske Radio sagde ikke noget. Den fortalte, at den tyske Værnemagt i Dag var rykket ind i Danmark paa flere Steder og at København, Hovedstaden, Kl. 8 om Morgenen var i deres Haand. Derefter gik jeg hen til Gaden igen, skønt min Hustru fraraadede mig det. Hun mente, det kunde være farligt. Ja, Geværerne var rede og var der fra et Hus faldet et Skud, saa —.

Endnu rasede Bilerne ustandselig nordpaa uden Ophold. Engang passerede saa mange, at der var to Rækker ved Siden af hinanden. Alle andre Køretøjer maatte køre til Siden eller standse. Man gættede paa, hvor mange Tropper, der kom igennem her denne Dag. Nogle mente 10.000, andre 20.000 eller et endnu højere Tal. Jeg ved det ikke og ingen ved det vel. — Tilsidst kom der Panservogne. Endelig hen imod Aften blev der nogenlunde Ro paa Vejen, men Flyverne vedblev i Luften. Der kom Paabud om Mørklægning af Vinduer, og Folk fik travlt med dette.

Andendags Morgen den 10. April begyndte Gennemkørslen af Biler igen tidligt paa Dagen. Der kom flere Soldater, Køkkenvogne, Bagerivogne, Vogne med Ammunition og Kanoner, Vogne med Heste og med Foder af Hø og Halm til disse, Sanitetsvogne med røde Kors paa og de utallige andre Lastvogne, som en Hær er forsynet med. Hen paa Dagen kom der en uendelig lang Transport af Trænvogne

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

med Hesteforspand. De gjorde Holdt i flere Timer, mens Hestene fik Vand og Foder og Mandskabet Lønning. Hestene saa daarlige ud, de Stakler. De kom fra Polen, blev der sagt. Der kom ogsaa flere Kompagnier Fodfolk gennem Byen. Der blev fortalt, at de kom marcherende fra Vojens, hvortil de var kommen pr. Bane. Trætte og udasede var de og flere havde daarlige Fødder og trak paa Benene. Men synge kunde de, saa det gjaldede mellem Husene. De skulde endu marchere til Vonsild, før de kom i Kvarter. —

Om Torsdagen, den 11. April, var der endnu stor Gennemmarch. Byen Christiansfeld fik da Indkvartering af 600 Mand Infanteri og noget Artilleri, til liden Glæde for Befolkningen. Mandskabet kom i Massekvarter i Brødrehuset, Søstrehuset, den lille Kirkesal og Skolens Gymnastiksal. Der blev rekvireret Halm til Natteleje for Mandskabet. Befalingsmændene derimod kom i privat Kvarter. Vi fik en Underofficer ved Navn Thim, som var fra Lübeck, hvor hans Hustru boede. Han var i det civile Liv ansat ved Postvæsenet og havde gjort Krigen med i Polen. Manden var meget flink og taknemlig for, hvad vi gav ham, men inderlig led og ked af Krigen var han. De levede ellers godt ved Militæret, sagde han, og fik Mad nok. Denne Bataillon havde marcheret hertil fra Flensborg, hvor de Natten forud havde ligget i Bivuak i en Skov uden for Byen. De var meget trætte, da de kom, men havde saa Rastdag Dagen efter. Han havde Taarer i Øjet, da han Lørdag Morgen drog af med sin Afdeling. De skulde til Kolding og Fredericia, som han sagde. Men der maa være kommen anden Ordre, for hen paa Eftermiddagen marcherede Afdelingen vestpaa; der blev sagt til Lunderskov, hvor de skulde forlades i Toget for saa sandsynligvis at ende i Norge. Vi talte ikke om Politik, man skulde i disse bevægede Dage være varsom i sine Udtalelser. —

Det randt mig i Sinde, hvad en tysk Underofficer tilraabte mig i 1920, da han red ud af Gaarden, efter at han havde været og gjort Afregning for Indkvartering m. v. Han raabte da meget højt — det var lige før de skulde rejse herfra — „Auf Wiedersehen", saa det rungede i Gaarden. Nu var der saa sket et Slags Gensyn, om ikke med den samme Mand, saa dog med en Kollega til samme. Det havde jeg ikke ventet i min Levetid. —

I Ugen efter den 9. April vedblev den store Trafik gennem Byen nordpaa, med Forsyninger til den store Hær, der nu havde Jylland og Fyn i sin Magt. Den 25. April skete der pludselig en vældig Færdsel sydpaa. Man gættede paa, hvad dette betød og der gik mange Rygter om Landgang af engelske Tropper et eller andet Sted syd paa. Denne Dag var der netop Session for danske Værnepligtige her i Byen, og de danske Officerer blev saa Vidne til al den Hurlumhej.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Nogle mente, at det blot var en Omgruppering af Troppedele, hvad det maaske ogsaa var. Byen her fik da ogsaa Indkvartering, men blot for en enkelt Nat. En hel Park af Vogne var samlet paa Banegaardspladsen og Luftskyts opstillet nord og syd for Byen. —

Siden da er Trafiken paa Landevejen taget af, men mange militære Køretøjer passerer daglig gennem Byen, saavelsom Motorcyklister. Officerer gør ofte Ophold paa Hotellet for at spise eller drikke Kaffe. Nogen vedvarende Besættelse med Indkvartering har der ikke været siden, udover enkelte Nætter paa Gennemrejse. Enkelte Landsbyer i Omegnen har haft Tropper i Kvarter en kort Tid.

Vi mærker nu ikke videre til Besættelsen. Hovedlandevejen har de slidt paa, men kørt i Stykker er den ikke, noget man siger er sket andre Steder i Landet. Tusinder af tunge Lastvogne har befaret Vejen nu i to Maaneder, Nat og Dag. Utallige Flyvere buldrer gennem Luften i den Synskreds vi ser, vel nok nærmest til Norge. —

Det har været en urolig Tid, en sørgelig Tid for os, men — siges der almindeligt — naar vi kan slippe med dette, og ikke faar Krigsskueplads her, maa vi være taknemlige.

(Christiansfeld, Juni 1940).

TH. O. ACHELIS

SLESVIGSKE STUDENTER II

(I findes marts 49 s. 44)

Hans Hansen Lillienskiold fra Tønder

Den 26. Maj 1676 optoges Hans Hansen, som tidligere havde været Assessor i Overhofretten i Norge, i den danske Adelstand under Navnet Lillienskiold. Fra 1641 til 1648 havde han været Slotsskriver paa Bergenhus og tog derpaa Borgerskab i Bergen, hvor han allerede i 1650 blev Borgmester. Som Bergens Borgerbog udviser, var han født i Tønder, hvor Faderen, „velagte og fornemme Mand" Hans Schmidt, var Handelsmand. Da Sønnen døde i Bergen den 6. November 1681, var han omtrent 70 Aar gammel. Han er altsaa født i Tønder omkring 1610. Man har formodet[1]), at han „i en meget ung Alder har maattet drage ud fra Hjemmet, for selv at tjene sit Brød". Formodningen bekræftes vistnok ved en Indførelse i Rostocks Universitetsmatrikel, hvor der i Juni 1627 staar indskrevet Johannes Fabricius fra Tønder; man maa huske paa, at Hans er gengivet med Johannes og Schmidt med Fabricius (Latin = Smed).

[1]) E. A. Thomle i Personalhistorisk Tidsskrift 6 (1885), S. 6.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Haslev Gymnasium
Kostskole for Drenge
Eksamensret til Mellemskole-, Real- og Studentereksamen.
Alle Oplysninger ved Henvendelse til
Peter Kæstel
Rektor, Haslev

Frøcontoret
(for undersøgt Markfrø)
(Grundlagt 1887)
KOLDING
Leveringer under Statsfrøkontrollens selvvirkende Kontrol
Antager Frøavlere

Sønderjydsk Tæppefabrik
A. R. KJÆRBY A/S
HØJER
✸

Støt
De sønderjydske Indsamlinger

HANS KNUDSEN
Jern- & Staalforretning A/S
Telefon 3040 (5 Lin.)
Sønderborg

HORSENS HAVN
- *Mange moderne Stykgodskraner.*
- *7,00 m Vanddybde.*
- *Havnen kan besejles Dag og Nat.*
- *Store Arealer ved Kaj og Jernbanespor ledige til Udleje.*

undertøj for alle årstider
A-S Jacob Jensen & Co.
Trikotagefabr. Hammerum grundl. 1893

Østvendsyssel Andelssvineslagteri
Sæby
Telefon 80 (3 Linier)

A/S Chr. H. Nielsen jun., Hjørring
— Forretningen grundlagt 1874 —
Korn - Foderstoffer - Kunstgødning - Kul m. m.

EHM CHRISTENSEN
TØNDER

Tønder Landmandsbank A/S
Kontorer i Tønder - Skærbæk - Ballum - Brede - Brøns
Bylderup Bov - Frifelt - Højer - Tinglev - Visby

MORSØ STØBEGODS
AKTIESELSKABET
N. A. Christensen & Co.
Kongelig Hofleverander
NYKØBING MORS

Pindstrup Mosebrug
SAVVÆRK & EMBALLAGEFABRIK
Telefon Pindstrup 13 / 18

Graasten Andelsslagteri

A-S FAXE KALKBRUD
Frederiksholmens Kanal 16 Telefon Central 9123
JORDBRUGSKALK
97 pCt. kulsur Kalk i Varen, som den leveres
ca. 100 pCt. passerer 1 mm Sigte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

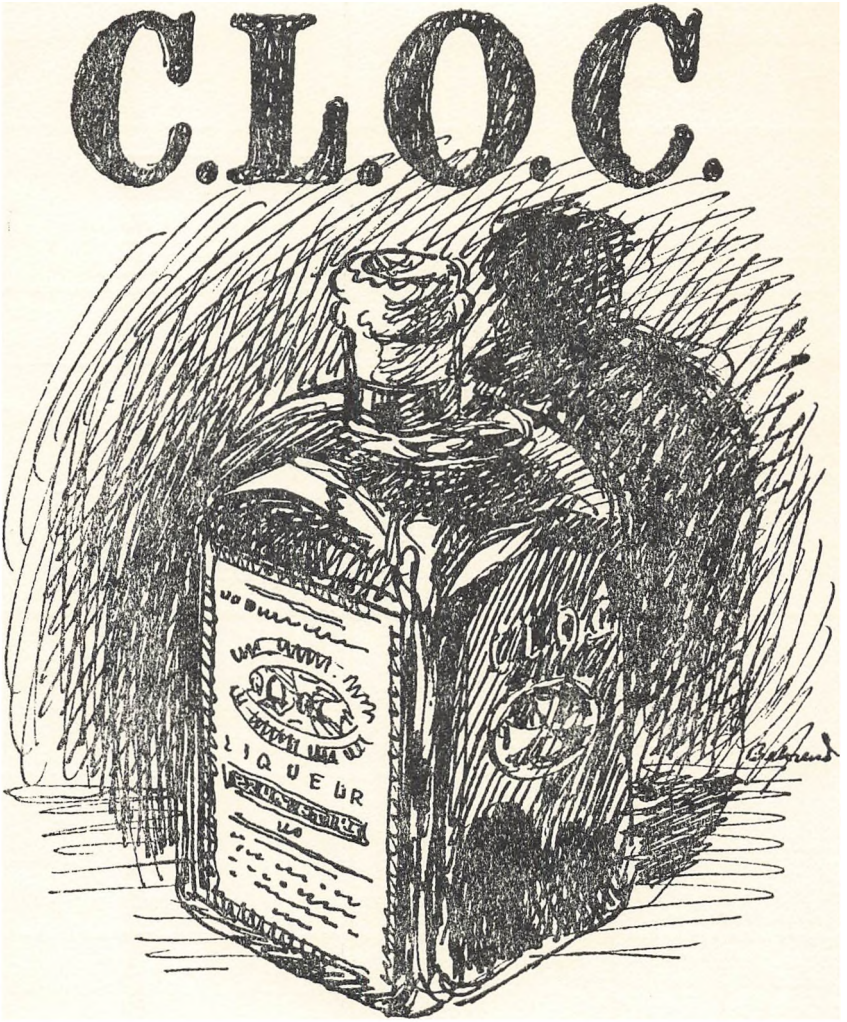

Brun Etiket.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK